

9. В яких країнах Європи найбільше працевлаштованих біженців з України. Слово і Діло. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/11/20/infografika/suspilstvo/yakux-krayinax-yevropy-najbilshe-pracevlashtovanyx-bizhencziv-ukrayiny>

10. МІГРАНТИ З НЕВРЕГУЛЬОВАНИМ СТАТУСОМ В УКРАЇНІ. АНАЛІТИЧНЕ РЕЗЮМЕ. URL: https://idss.org.ua/arhiv/IRREGULAR%20MIGRANTS%20IN%20UKRAINE_ENG_FINAL.pdf

11. 8 мільярдів життів, безмежні можливості – аргументи на користь прав і вибору”. URL: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/swop2023-english-230329-web_5.pdf

12. Ukrinform. Кількість українців та їх міграція за кордон через війну. Укрінформ - актуальні новини України та світу. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3732355-kilkist-ukrainciv-ta-ih-migracia-za-kordon-cerez-vijnu.html>

ДЕМОГРАФІЧНЕ СТАРІННЯ У КРАЇНАХ ЄВРОПИ: РОЗСЕЛЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

Виноградова Марія Володимирівна,
аспірант економічного факультету,
кафедра статистики,
інформаційно-аналітичних систем і демографії;
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Чисельність та статеві-віковий склад населення залежить одночасно від трьох демографічних процесів: народжуваності, смертності та міграції. Протягом другої половини ХХ століття чисельність населення світу збільшилася у 2 рази. Люди, народжені у 1945-1960 рр., забезпечували зростання світової економіки високими темпами. Розвиток медицини, технологій та розширення сфери соціальних послуг дозволили в цілому жити довше і в кращих умовах; це у свою чергу зумовило зростання середньої очікуваної тривалості життя. Міжнародна міграція також є причиною змін вікових структур населення в окремих країнах та регіонах. У країнах імміграції процес старіння тимчасово уповільнюється, бо в основному мігранти – це економічно активне населення працездатного віку.

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації прискорило депопуляцію та виродження вікової структури населення, спричинивши справжню демографічну катастрофу в Україні: десятки тисяч загиблих та поранених, мільйони внутрішньо переміщених осіб та емігрантів.

Станом на 14 листопада 2023 року, за підрахунками Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН), в Європі перебуває 5 млн 895 тис. українських переселенців. За межами Європи перебуває ще майже

392 тис. осіб. Близько 2 млн українських переселенців (40%) перебувають у двох європейських країнах — Німеччині й Польщі [1].

Еміграція величезної кількості українців через повномасштабне російське вторгнення стала економічним та гуманітарним викликом не лише для України, а й для держав-партнерів, що прийняли мільйони вимушено переміщених осіб.

За останні десятиліття демографічна структура Європи суттєво змінилася: в середньому європейці у 2019 році живуть на 5,1 років довше, ніж у 1995 році [2].

Загальний рівень смертності також значно знизився, особливо серед населення старшого віку (зниження річної кількості смертей осіб у віці 65 років і старше становить 21,7% порівняно з середнім зниженням на 2,8% серед молодших вікових груп). У 2016 році середня очікувана тривалість життя при народженні в ЄС-28 становила 80 років, і очікується, що до 2070 року вона зросте до 86,1 року для чоловіків і 90,3 року для жінок. Прогнозується, що загальна чисельність населення скоротиться на 1,3%, а населення працездатного віку (15-64 роки) – на 15,5%, одночасно частка осіб у віці 65 років і старше зросте до 29,5% у 2070 році [3].

Більше питань та викликів старіння зумовлює в тих регіонах, де загальна чисельність населення скорочується, а отже, коефіцієнт демографічного навантаження зростає. Європейське населення стає більш мобільним, привабливість міст набуває все більшого значення для вивчення та розуміння майбутнього вікового розподілу в Європі. Привабливість великих міст очевидна для населення працездатного віку, оскільки вони шукають можливості здобуття якісної освіти, працевлаштування, проведення дозвілля і навіть пошуку партнерів [4]. Ті, хто вирішує мігрувати після виходу на пенсію, мають інші критерії вибору місця проживання. Наприклад, в Остенде (Бельгія) і Порту (Португалія) – прибережних містах з розвиненою сферою обслуговування та різноманітними можливостями відпочинку – середній вік мешканців становить 49 років, тоді як середні показники по країнам – 41 і 44 роки, відповідно. Інший приклад – іспанське узбережжя Коста-дель-Соль, де проживає велика громада іноземних пенсіонерів, які надають перевагу сприятливим кліматичним умовам, нижчій вартості життя та іспанській культурі [5]. Хоча податки, як правило, все ще сплачуються в країні походження, приїжджі пенсіонери створюють все більше навантаження на ресурси країни перебування.

Середній вік в Європі у 2021 році становив 44,1 рік, збільшившись на 0,2 роки порівняно з 2020. У більшість столичних регіонів Європи населення є відносно молодим (рис. 1) [6]. Наприклад, у 2022 році середній вік Німеччині дорівнював 45,8 років, тоді як в Берліні – 41,1 років, що означає, що в столичному регіоні у 2022 році проживала населення в середньому на 4,7 років молодше, ніж в країні в цілому. У 2010 та 2015 років дана різниця складала 1,4 та 3,3 роки, що свідчить про те, що населення в Берліні старіє повільніше, ніж в середньому на національному рівні. Найбільша різниця між середнім віком країни та столичного регіону серед розглянутих країн у 2022 році у Бельгії. Найшвидше

даний розрив у віці протягом 2010-2022 років зростав у Швейцарії, Португалії, Австрії та Німеччині.

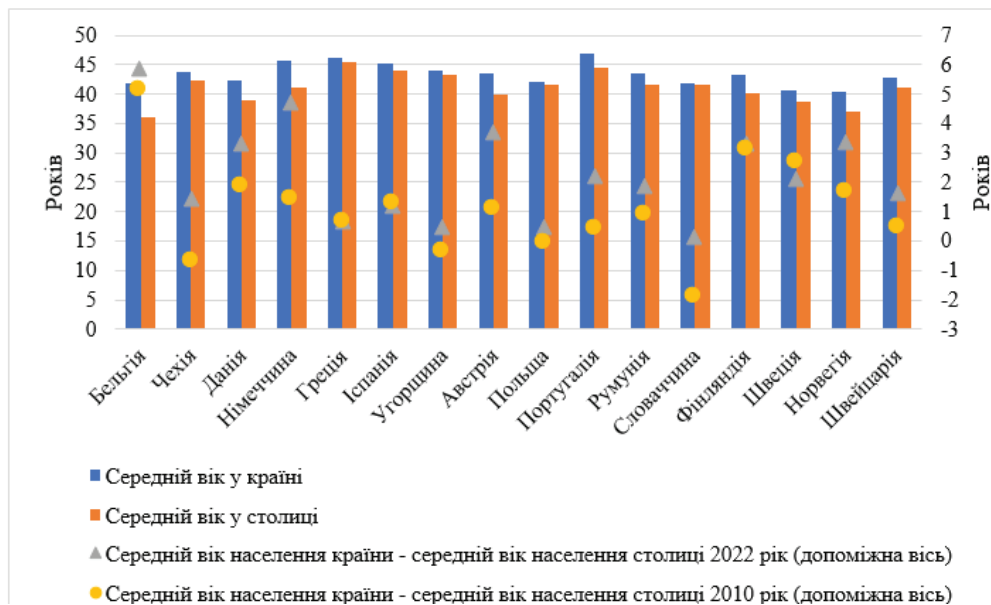

Рис. 1. Середній вік у європейських столицях у порівнянні з середнім національним показником у 2022 році

Джерело: побудовано за даними Eurostat [2].

За даними Євростату, Європейського статистичного управління, у 2022 році в ЄС було вісім регіонів, середній вік населення яких становив 50 років і більше: Хемніц, Мекленбург-Передня Померанія, Саксонія-Ангальт, Бранденбург і Тюрінген.

Середній вік населення варіюється не тільки між країнами, але і всередині самої країни, причому деякі регіони мають більш молоде населення, ніж інші (табл. 1).

Таблиця 1

Диференціації рівнів постаріння населення країн Європи

Варіаційний розмах середнього віку між районами країни (2022 рік)	Середньорічні темпи приросту середнього віку населення країни протягом 2010-2022 рр., %		
	0,0-0,5	0,5-1	1 і більше
0-5 років	-	Польща, Румунія, Словенія, Угорщина, Хорватія, Чехія	Ірландія, Словаччина
5-10 років	Австрія, Данія, Нідерланди, Фінляндія, Швейцарія, Швеція	Болгарія, Італія	Португалія
10 років і більше	Бельгія, Німеччина	Франція	Іспанія

Джерело: складено за даними Eurostat [2].

Найбільша варіація у віковій структурі розподілу населення за регіонами у трьох країнах: Бельгії, Німеччина, Франції та Іспанії. Франція має наймолодше населення, у регіонах Майотта та Гайана, середній вік становив 17,7 років та 26,3 років відповідно, тоді як у заморському департаменті Мартиніка середній вік дорівнював 49 років у 2022 році. Бельгія є другою країною з наймолодшим середнім віком – 36 років у столичному регіоні Брюссель, тоді як найбільше значення середнього вік, зафіксоване в країні, становить 46,1 року в провінції Західна Фландрія. Німеччина належить до країн зі старішим населенням, де середній вік у Гамбурзі становить 40,9 років та 52,1 років у Хемніці у 2022 році.

Країнами, населення яких старішало у середньому швидшими темпами протягом 2010-2022 рр., є Ірландія, Словаччина, Португалія, Іспанія. В Ірландії проживає порівняно молоде населення, найнижчий середній вік (37,5 років) – зафіксований у Східній та Середній Ірландії, тоді як у Південній Ірландії середній вік становить 39,7 років. До країн з відносно старішим населенням належить Італія, де середній вік становить 44,4 року в провінції Больцано, а найстарший вік зафіксовано в Лігурійському регіоні країни (51,6 років). У Іспанії середній вік у Сьюдад-де-Мелілья становить 34,6 років, що є наймолодшим показником по країні, та 50,3 років – у Князівстві Астурія.

Хоча в більшості великих розвинених міст середній вік є нижчим, ніж у цілому по країні, дедалі більша кількість міст Європи зазнає скорочення загальної чисельності населення, що означає поступове виродження вікової структури. До 2070 року очікувана тривалість життя в ЄС зросте до 88,2 років, а коефіцієнт демографічного навантаження людьми похилого віку за прогнозами збільшиться майже вдвічі.

Висновки: Затягнутий характер війни в Україні спонукає українців далі емігрувати за кордон та зумовлює поглиблення внутрішніх міграційних. На сьогодні в Україні, як і в країнах Європи, спостерігається тенденція до розселення економічно активного населення у великих містах, обласних центрах. Люди переїжджають до міст у пошуках безпеки, зайнятості, більше думають про освіту та кар'єру, менше впевнені у власному майбутньому та майбутньому своїх дітей. Саме міста після завершення війни в Україні суттєво впливатимуть на розвиток прилеглих територій, міграційні потоки і на демографічну ситуацію.

Міста повинні будуть адаптувати свої послуги в таких сферах, як охорона здоров'я та мобільність, а також громадська інфраструктура, житло та соціальна політика, щоб задовольнити потреби осіб похилого віку та вразливих категорій населення. Зростаючі витрати на охорону здоров'я, пенсії та соціальні виплати доведеться покривати за рахунок працездатного населення, частка якого поступово скорочується; це зумовить додатковий тиск на систему соціального забезпечення, загальний обсяг ВВП та інноваційну діяльність.

Список використаних джерел

1. Operational Data Portal. Ukraine Refugee Situation. URL: <https://data2.unhcr.org/en/situations/ukraine>

2. Database, Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
3. The 2018 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2016-2070). European Commission. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/2018-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2016-2070_en
4. Gautier P.A., Svarer M., Teulings C.N. 2010. Marriage and the city: Search friction and sorting of singles. *Journal of Urban Economics* 67, 206-218. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0094119009000618>
5. Rodriguez V., Fernandez-Mayoralas G., Rojo-Pérez F. 2004. International Retirement Migration: Retired Europeans Living on the Costa Del Sol, Spain, *Population Review*, 43(1): 1-36. URL: https://www.researchgate.net/publication/236770613_International_Retirement_Migration_Retired_Europeans_Living_on_the_Costa_Del_Sol_Spain
6. Most EU capital regions had fairly young populations. Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20221013-1#:~:text=Most%20EU%20capital%20regions%20had%20fairly%20young%20populations%20%2D%20Products%20Eurostat%20News,-Back%20Most%20EU&text=In%202021%2C%20the%20EU%20median,up%20from%2043.9%20in%202020>

МІГРАЦІЙНА КРИЗА ЯК НАСЛІДОК РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ

Пасічник Єлизавета Сергіївна,

студентка 2 курсу;

науковий керівник:

Моторин Руслан Миколайович,

доктор економічних наук, професор,

професор кафедри статистики та економетрії;

Державний торговельно-економічний університет

Повномасштабна війна між росією та Україною започаткувалася внаслідок нападу росії на Україну 24 лютого 2022 року та викликала незрівнянні наслідки, а саме масову міграцію населення України та появу мільйонів вимушених мігрантів, переселенців, біженців, емігрантів і шукачів притулку. Це стало винятковим явищем, що не повторювалося раніше в українському суспільстві з часів Другої світової війни.

Звіт "Глобальні тенденції у сфері вимушеного переміщення 2022" вказує на те, що протягом попереднього року 5,7 мільйона осіб залишили територію України. Ця цифра представляє надзвичайно високий рівень виїжджаючих за кордон осіб, що є найбільшою зафіксованою цифрою з 1945 року.

Згідно з даними, датованими 10 липня 2022 року, серед 500 громадян України було зафіксовано, що 285 осіб (57%) проявляють зацікавленість у питаннях, пов'язаних з легальним перебуванням у новій країні, можливістю